

Asia: OM 8/41/2015

Oikeusprosessien keventäminen

1. Yleistä

Onko teillä yleistä lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta?

Kaikki työryhmän mietinnössä esitetyt muutokset ovat kannatettavia, mutta antavat aihetta muutamaan huomioon. Valtakunnansyyttäjänviraston mielestä oikeusprosessien keventämistarpeiden tarkastelun tulee olla jatkuvaa, ja keventämistä pitää jatkaa nyt ehdotettujen muutosten jälkeenkin. Tärkeä keventämisen kohde on ainakin todistelun vastaanottaminen rikosasian hovioikeuskäsittelyssä. Hovioikeuden käsittelyssä tulisi esimerkiksi voida käyttää alioikeudessa tallennettuja kuulustelukertomuksia sellaisenaan mahdollisimman tehokkaasti.

2. Kokoonpanosäännökset

a) Lausuntonne käräjäoikeuden kokoonpanosäännöksiä koskevista muutosehdotuksista

Yhden tuomarin kokoonpanossa tulee voida käsitellä mahdollisimman paljon sellaisia rikosasioita, jotka siihen soveltuvat. Siksi toimivallan laajentaminen kaikkiin rikoksiin, joista säädetty enimmäisrangaistus on enintään neljä vuotta vankeutta, on perusteltua. Näistä asioista valtaosan voidaan olettaa olevan sellaisia, joiden käsittely ei vaadi laajempaa kokoonpanoa. Kokoonpanoa voitaisiin kuitenkin tarvittaessa vahventaa toisella lainoppineella jäsenellä - vaihtoehtona lautamiehille, joilla kokoonpanoa jo nyt voidaan vahventaa.

Toimivaltaa on tarkoitus laajentaa myös rikoksiin, joista säädetty enimmäisrangaistus on yli neljä, mutta enintään kuusi vuotta vankeutta, mikäli vastaajat ja asianomistajat eivät pitäisi lautamieskokoonpanoa tarpeellisena. Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää myös tätä ehdotusta perusteltuna. Kyseeseen voisi tulla esimerkiksi raiskaus, ryöstö ja törkeä kuolemantuottamus. Nämä rikosasiat voivat – vakavuudestaan huolimatta – olla sekä näytöllisesti että oikeudellisesti selviä. Siksi myös tällaisia rikosasioita tulisi voida käsitellä yhden tuomarin kokoonpanossa – yksittäisen jutun laadusta riippuen. Kokoonpanoa voitaisiin tarvittaessa vahventaa näissäkin tapauksissa. Toimivallan ulkopuolelle jäisivät kuitenkin vielä esimerkiksi lapsen törkeä seksuaalinen hyväksikäyttö, törkeä ihmiskauppa, törkeä pahoinpitely, törkeä ryöstö, törkeä huumausainerikos sekä henkirikokset.

b) Lausuntonne hovioikeuden kokoonpanosäännöksiä koskevista muutosehdotuksista

Yhden jäsenen kokoonpanossa tulisi myös hovioikeudessa voida ratkaista kaikki asiat, joiden käsittely ei vaadi laajempaa kokoonpanoa. Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää toimivallan ulottamista ehdotuksessa mainittuihin asioihin kannatettavana. Ehdotuksen mukaan kokoonpanoa voitaisiin myös hovioikeudessa tarvittaessa vahventaa yhdellä lainoppineella jäsenellä.

c) Lausuntonne korkeimman oikeuden kokoonpanosäännöksiä koskevista muutosehdotuksista

Yhden ja kolmen jäsenen kokoonpanossa käsiteltävien asioiden määrän lisääminen korkeimmassa oikeudessa on kannatettavaa. Ehdotuksen mukaan kyseeseen tulisivat lähinnä varsin selvät asiat, jotka eivät olisi tulkinnanvaraisia, ja joiden ratkaisusta ei olisi erimielisyyttä.

Valtakunnansyyttäjänviraston mielestä ehdotettu muutos mahdollistaisi resurssien kohdistamisen nykyistä tarkoituksenmukaisemmalla tavalla.

3. Kirjallinen menettely

Lausuntonne kirjallista menettelyä koskevista muutosehdotuksista

Asianomistajan suostumuksen hankkiminen myös puhelimitse keventäisi prosessia. Asianomistajan suostumuksen hankkiminen silloin, kun hänellä ei ole vaatimuksia, on turhaa. Ehdotettu 14 päivän määräajan säätäminen tunnustamista ja suostumusta koskevan ilmoituksen toimittamiselle helpottaisi syyttäjähasteen laatimista kirjallista menettelyä varten. Valtakunnansyyttäjänviraston mielestä ehdotetut muutokset ovat aiheellisia.

Vaadittavan rangaistuksen enimmäismäärän ilmoittaminen haastehakemuksessa lisäisi vastaajan oikeusturvaa, ja todennäköisesti myös käräjäoikeudelle annettavien tunnustamista ja suostumusta koskevien ilmoitusten määrää. Vaadittavan enimmäisrangaistuksen ilmoittaminen ei silti sitoisi tuomioistuinta, joka voisi vastaajaa kuultuaan poiketa siitä.

4. Yhden kosketuksen periaate

Lausuntonne paikallapysymisvelvollisuutta haasteen tiedoksiantamista varten koskevasta ehdotuksesta (ETL 10:2a)

Valtakunnansyyttäjänviraston mielestä muutosehdotukset esitutkintalakiin ovat kannatettavia. Syyttäjähasteen käyttötilanne on tällä hetkellä käytännössä aina kiireellinen, koska rikoksesta epäiltyä ei voida velvoittaa olemaan saapuvilla esitutkinnan päättymisen jälkeen. Ehdotetun muutoksen myötä syyttäjähasteita voitaisiin käyttää enemmän ja varmistaa samalla se, että nämä asiat saataisiin käsiteltyä tuomioistuimissa. Varsinkin kirjallista menettelyä koskevan syyttäjähasteen käyttäminen helpottuisi. Ehdotettu muutos parantaisi myös asianosaisten oikeusturvaa, koska syyteharkinnan suorittamiselle jäisi enemmän aikaa.

5. Syytetyn velvollisuus osallistua henkilökohtaisesti oikeudenkäyntiin

Lausuntonne syytetyn läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevista muutosehdotuksista (ROL 8 luku ja OK 26:20)

Ehdotettu muutos oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin lisäisi mahdollisuuksia käsitellä asia vastaajan poissaolosta huolimatta, kunhan häntä edustaisi oikeudenkäyntiasiamies. Asian käsittely ROL 8 luvun 11 § ja 12 §:n nojalla ei perusteluiden mukaan kuitenkaan edellyttäisi

asiamiehenkään läsnäoloa. Vastaaja voitaisiin tuolloin suostumuksellaan tuomita poissaolostaan huolimatta enintään yhdeksän kuukauden pituiseen vankeusrangaistukseen, nykyisen kuuden kuukauden sijasta. Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää muutosehdotusta kannatettavana.

Oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 20 §:ä koskeva muutosehdotus noudattelee Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöä, ja korkein oikeus on ratkaisussaan KKO:2015:14 katsonut, että lainkohdan soveltaminen kyseisessä tapauksessa oli ilmeisessä ristiriidassa perustuslain kanssa. Muutosehdotuksessa jää kuitenkin epäselväksi se, millä edellytyksillä asia voitaisiin ratkaista valittajana olevan vastaajan poissaolosta huolimatta, kun hänen asiamiehensä on paikalla, ja milloin asian käsittelyä tulisi siirtää.

Valtakunnansyyttäjänviraston mielestä valittajana olevan vastaajan ei pitäisi saada pitkittää oman valituksensa käsittelyä ja samalla estää alioikeuden tuomitseman rangaistuksen täytäntöönpano, jättämällä tarkoituksellisesti saapumatta valituksensa käsittelyyn. Työryhmän mietinnön sivulla 73 esitetyn perusteella käsittely olisi mahdollista, vaikka pääkäsittelyyn henkilökohtaisesti kutsuttu vastaaja jäisi pois, jos hänen asiamiehensä olisi paikalla.

Valtakunnansyyttäjänviraston mielestä tätä mahdollisuutta tulisi käyttää tehokkaasti, esimerkiksi järjestämällä suppea pääkäsittely tai kuuntelemalla valittajana olevan vastaajan alioikeudessa antama kuulustelukertomus tallenteelta, muun todistelun vastaanottamisen lisäksi. Vastaajan voitaisiin kuitenkin katsoa luopuneen oikeudestaan tulla henkilökohtaisesti kuulluksi omassa asiassaan, jos hän on tarkoituksellisesti jäänyt pois pääkäsittelystä. Mahdollista tietenkin on, että laillisen esteen olemassaolo ilmenisi myöhemmin, jolloin asia voitaisiin joutua käsittelemään uudelleen. Tarvittaessa vastaaja voitaisiin myös yrittää noutaa samaan käsittelyyn

Valtakunnansyyttäjänviraston mielestä hovioikeuden käsittelyä tulisi jatkossa muutenkin keventää ainakin siten, että alioikeudessa tallennettuja kuulustelukertomuksia voitaisiin käyttää sellaisenaan.

6. Videoyhteyden käyttö

Lausuntonne videoyhteyden käyttöä koskevista muutosehdotuksista

Muutosehdotukset vähentäisivät asianosaisten ja edustajien paikalle saapumisesta aiheutuvia kustannuksia. Myös pääkäsittelyiden peruuntumiset vähenisivät. Syyttäjä on toimivaltainen koko maassa, ja videoyhteyden käyttö mahdollistaisi syyttäjän tehtävien hoitamisen tarvittaessa eri puolilla Suomea järjestettävissä pääkäsittelyissä.

Videoyhteys soveltuisi erityisen hyvin yksinkertaisempien rikosasioiden käsittelyyn. Näiden asioiden käsittelyä on tarkoitus jatkossa muutenkin tarpeen mukaan siirtää syyttäjätöimipaikasta toiseen, jotta työmäärä eri toimipaikkojen välillä jakaantuisi tasaisemmin. Ehdotetun muutoksen ansiosta syyttäjät voisivat näissä asioissa hoitaa syyttäjän tehtävät, syyteharkinnan suorittamisen lisäksi, myös

pääkäsitelyssä. Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää videoyhteyden käyttöä koskevia muutosehdotuksia erityisen hyvinä.

7. Muut ehdotukset

a) Lausuntonne pääkäsitelyn lykkäämistä koskevista muutosehdotuksista (OK 6:11 ja ROL 6:11)

Ehdotetut muutokset ovat kannatettavia työryhmän perusteluiden mukaisesti.

b) Lausuntonne riita- ja rikosasian vireillepanoa ja valmistelua koskevista muutosehdotuksista (OK 5:5–6 ja ROL 7:4–5)

Ehdotetut muutokset ovat kannatettavia työryhmän perusteluiden mukaisesti.

c) Lausuntonne ylimääräistä muutoksenhakua koskevista muutosehdotuksista (OK 31:14a ja OK 31:19)

Ehdotetut muutokset ovat kannatettavia työryhmän perusteluiden mukaisesti.

8. Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen?

-

Toiviainen Raija
Valtakunnansyyttäjänvirasto

Hiivala Anssi
Valtakunnansyyttäjänvirasto